

Varpas išeina kas
antras mėnesis. Metinė
prekė su pasiuntimu:
Rusijoje (kuver-
tuose) 5 rubl.,
Prusuose 3 auks.,
Amerikoje ir kitur 4 auks.

VARPAS

Apgarsinimai V a r p e,
ištisa eilutė smulkas
rašto, kaštuoja
60 fen. arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo dvimėnesinis laikraštis.

A. a. Daktaras Vincas Kudirka †.

* 31./XII. 1858. — † 16./XI. 1899.

16. d. lapkričio mėnesio, vakare, apie 6-tą valandą, šiuose 1899 metuose, persiskyrė su šiuo svietu daktaras Vincas Kudirka sulaukęs netoli 41 metų amžiaus.

Ką padarė gero Lietuvai ir lietuviams, a. a. Vincas, kiek pasėjo naudingų sėklų ant mūsų neapdirbtų dirvų savo raštais, žodžiais ir darbais bus aprašyta vėliau. Aš-gi tik paminėsiu trumpai gyvenimą a. a. V. Kudirkos.

Gimė jisai Pažerių kaime Vilkaviškio parapijoje, Suvalkų gubernijoje (toje dalyje jos gyventojų, ką „Kapsais“*) vadinsi, 1858 metuose 31. dieną gruodžio mėnesio, pagal naująjį skaičių. Motina jo buvo Elzbieta (pagal tėvus Jasiulevyčiūtė), tėvas-gi Motiejus Kudirka, abudu tuomet pačiam suaugime žmonės. Jaunystę savo praleido a. a. Vincas savo tėvų namuose, kurie stovi ant paties ežero kranto, iš kitos-gi pusės tėvo kolonija prieina prie girios — tai-gi vieta gana smagi. Tėvai buvo žmonės gana gerai pasiturintys: kolonija gero lauko apie 70 margų. Pradėjęs eiti į mokslus jaunas Vincukas pasirodė esąs geros galvos. Pertai buvo atiduotas į „kliasas“ Starpolės, t. y. į gimnaziją. Kelintuose metuose pastojų jis į gimnaziją, tikrai nežinau, bet bene 1871 metuose, bent tikrai žinia, kad 1877 metuose birželio mėnesyje pabaigė šešias kliasas gimnazijos ir tą patį rudenį pastojų į Seinų rymo-katalikų Dvasišią Seminariją, kur prabuvenęs beveik dvejus mokslo metus pavasarį 1879 m. gegužės mėnesyje atsiėmė savo popieras nuo seminarijos regensu,

t. y. išėjo iš seminarijos; po vakacijai tuose pačiuose metuose vėl buvo priimtas į 7-tą kliasą Starpolės gimnazijos. Gimnazijoje mokinosi jis gerai, tankiai budavo tarpe pirmutinių mokintinių ir apturėdavo pirmas dovanas už mokslą. Gimnaziją baigęs 1881 metuose nuvažiavo į Varšavos universitetą ant filiolgiško skyriaus, kurį klausė vos 1 metus, ir 1882 metuose perėjo ant medicinos, kurią pabaigė rudenyje 1889 metuose. Varšavoje bebunant 1885 metuose rudenyje buvo paimtas žandarų į kalėjimą už prigulėjimą prie slaptos prieš valdžią einančios draugystės, sėdėjo tik apie 3 nedėlias; kitokios baudmės nuo valdžios ne buvo, bet universitetas pasirodė baisesnis už pačią maskolių administraciją ir atstatė studentą V. Kudirką ant 2 metų nuo mokslo. Apart tokių baisių atsitikimų su

valdžia a. a. Kudirka bebudams universitete turėjo daug vargo kęsti, nės kartais ir duonos kąsnio pritrūkdavo jam. Tai vis jau tuomet parodė jo silpną iš prigimimo*) sveikatą, ir ypač per žandarų visokius tyrinėjimus stud. Kudirka jau labai pasibaigusiu išrodė. Prisimetė kosulys, kartais ir su kraujais, — žodžiu jau universitete bebunant apsiereiskė plaučių džiuvos ženklai. Laikui bėgant liga tai pasimažindavo, tai vėl labjaus pasirodydavo, ale jau neatstojų, iki ant galo pagalios visai neperkirtų silpno siulo gyvasties. —

Pabaigęs medicinos mokslus daktaras V. Kudirka apsigyveno Šakių miestelyje. Nau-

*) Per tai po savo raštais jis dažnai pasirašydavo „Vincas Kapsas“.

*) Motina jo numirė jauna, sesuo tikroji (nuo tos pačios motinos) ligusta, kita sesuo (nuo pamotės) numirė jauna ir-gi džiava. Matyt a. a. Vincas jau išgiminės ligotos paėjo.

miesčio pavietyj, kaipo liusiai praktikuojantis gydytojas. Bet vos tik iki 1894 metų pasidaravęs turėjo persikelti dėl silpnumo sveikatos į šiltesnias vietas — iškeliavo rudenį į Krymą, kur ateinančią žiemą vėl buvo išvažiuavęs, ant vasaros kas sykį pargrįždamas į Lietuvą. Žiemą 1897 metų perleido ant kranto Adrijatiškų marių Abazijoje Paskutinius-gi pustrečius metus gyveno jau nuolatos Naujamiestyje. Čia da reikia paminėti, kad vasarą 1895 metų dras. V. Kudirka vėl buvo pakliuvęs į žandarų rankas. Mat buvo suimtas tuomet stud. Maskvos universiteto Liudviks Vaineikis ir pas jį atrasta du Kudirkos laišku. Jau dikčiai padusųj tuomet ligonį Kudirką iš Ploksčių nuo Nemuno kranto žandarai nugalbenu per dulkes ir duobes už 15 mylių į Kalvarijos kalėjimą. Ar tai ne menkai ligoniui sveikatos suėdė? Bet žandarai, turbūt bijodami, kad kaltininkas jiems kalėjime nenumirtų, už keli ūdienių paleido jį, nors su tyrinėjimais paskui da ne kartą kankino. Ant galo pagalios iš šios bylos išėjo jis išteisintas. Žandarai, matyt, tikrai tikėjosi, juog ir be to jų kaltininkas neužilgo turės užbaigt savo gyvenimą. Vienok dras. V. Kudirka po tam da ketverius metus suviršum gyveno ir dirbo.

Budą a. a. V. Kudirka turėjo švelnų, taktišką, linksmą, vienok rimtą ir labai tvirtą — nuo savo persitikrinimų, nuo aprinkto kelio, nuo prižadėjimų jis niekadoms neatsisakydavo ir jau dikčiai budamas kuniskai apsilpnintu vienok visados išpildydavo, ką apsiimdavo.

Neišpasakytai jis buvo prisirišęs prie savo prigimtos žemės — Lietuvos. Nors nekartą turėjo progą gauti šiltą vietą Maskolijoje, tačiau jam nė per mislį neperėjo noras atsiskirti nuo savo motinos Lietuvos, ir nei karėvis koksai tvirtai išliko ant savo vietos iki paskutiniam kvėpavimui.

Patsai labai pildydamas savo pareigą to paties reikalaujavo ir nuo kitų ir baisiai pykdavo ir net nekentė, gali sakt, tokių lietuvių-reneгатų (kaip jis vadindavo), kurie daug prižadėję paskui pamynę po kojų tuos įžadus prasišalindavo nuo darbo ir dingdavo dėl Lietuvos.

Draugijoj susijėjimuose, ant vakarusų ir ant kitokių pasilinksminimų a. a. V. Kudirka visados budavo mielas svečias, nės, iki sveikata tarnavo, jis mėgdavo ir mokėjo pasilinksmit ir kitus palinksmit — puikiai žaidė ant skripkos ir violenčelės, smagiai šoko, gerai dainavo.

Ugio buvo vidutinio, veido smulkaus bet labai gražaus, barzda ir usai reti, nedideli; paskutiniais metais šiek-tiek pražilo ir ant kuno buvo laibas, eisenos smagios, akių aiškių.

Pinigų jis nerinko ir neturėjo; kiek susirinkdavo, tai išleisdavo ant lietuviškų dalykų ant knygų ir ant kitokių reikalų. Numirdamas jokių turtų nepaliko. Paskutiniuose metuose ant ligos patalo bebudamas ligonių gydymu neužsiėmė ir gyveno draugų ir draugijų sėpiamas, tik iš dalies šį-tą užsidirbdamas literališku darbu. Čionai reikia paminėti poniją Valeriją Krašauskienę*), kuri su dideliu pasišventimu prižiūrėjo ligonį daktarą V. Kudirką iki paskutiniai valandai jo gyvasties. A. a. Vincas buvo labai darbštus. Dirbdavo jis labai nuosaikiai, nesiskubindamas, nesimėtydamas nuo vieno darbo prie kito, kiekvieną žingsnį gerai apsvarstęs. Sekdavosi jam ir eilės ir proza rašyt ir muzikališki veikalai komponuoti. Atmintį gilį ir šviesų protą turėjo iki paskutinių dienų. —

Kada pradėjo užsiimti lietuviškais dalykais, aš tikrai nežinau. Ar užsiėmė tuo budams gimnazijoj ir seminarijoje, man žinių truksta. Kaip pirmą jo spaudintą darbėlį, laikau eiles: „Kodėl žydai ne valgo kiaulienos“, kuris buvo patalpintos „Auszroje“ bene 1885 metų. Bet tikrą savo darbštumą a. a. dras. V. K. parodė tik „Varpe“ ir isz dalies „Ukininke“ ir da kituose laikraščiuose, kaip „Vienybėj Lietuvosininkų“, „Lietuvoje“ ir „Lietuvos Ukininkų kalendoriuose“. „Varpe“ jis visą savo duszją buvo padėjęs, jam jis dirbo, dėl jo gyveno. Gali sakt, jis „Varpą“ ir sutvėrė, nės jam priguli didelė dalis garbės užmanymo išleisti „Varpą“. Per visą 11 metų savo gyvenimą „Varpas“ turėjo mirusiam d. V. K. tikrą draugą, nenuilstantį darkininką, ne kartą ir savo vadovą. Kas nori darbus a. a. Kudirkos pažinti, tegul skaito pirmučiausiai „Varpą“, nės jame yra visas V. Kudirka su savo idealais, norais, viltimis, su savo kalba tai švelnia-meilia, tai smarkia-kandžia, tai pagiriančia, tai išjuokiančia.

A. a. Vincas puikiai pažino savo prigimtą kalbą — jos grynumu, miklumu, smagumu jis, gali sakt, perėjo visus kitus lietuviškus raštinius. Mokėjo jis gerai ir lietuvišką gramatiką. Jau paskutiniuose dieneose gyvenimo da jisai mislyjo apie sutaisymą ir iszleidimą „Varpo“ gramatikos.

Apart lietuviškos kalbos V. K. gerai mokėjo lenkiškai, maskoliškai, vokiškai; prancuziškas ir lotyniškas knygas galėjo skaityti mažai reikalaujamas žodyno pagelbos.

Dabar parduosime surašą veikalų dro. V. Kudirkos. Turime išanksto persergėt skaitytojus, kad tai ne viskas, kas išėjo iš po jo plunksnos, čionai ras vietą, nės neturint po

*) Jai pašvestos V. K. eilės: „Valerijai“, „Varpe“ 1899 m. N. 4.

ranka visų NN. „Varpo“ ir „Ukininko“, sunku viską susekti:

1. *Laisvos valandos*, eilės: teip užvadino jis surinkimą savo trumpesnių eilių: čionai surinkta 24 eilės, kuriuos buvo patalpintos „Varpe“, „Ukininke“, „Lietuvoje“. *Lietuviškos Kanklės, dainos keturiems balsams sutaikintos. I. ir II. dalis*: tai yra dvi.
2. *knygutės žmonių dainuojamų dainų. Pasakos pagal Krylovą*: surinkimas vie-niolika eiliuotų pasakų verstu dro. V. K.; išpradžių jos dalimis spausdinosi „U-ke“ ir L. Ukininkų Kalendriuose“, dabar-gi išeina skyrium knygutėje.
3. *Viršininkai, margas paveikslėlis* parašė Perkunas: čionai juokingai (bet teisingai) aprašyti darbai Naumiesčio viršininko Kusakovo ir jo sėbrų; spausdinosi išpradžių „Varpe“, paskui išėjo skyrium knygutėje.
4. *Vilkai*: juokingai aprašyti viršininkai Vil-kaviškio pavieto, patalpinta „Varpe“ 1898 m.
5. *Lietuviško tilto atminimai*: V-pe 1896 m.
6. *Cenzūros klausymas* (ar tikrai pavadinau ne tvirtinu): juokingai aprašytas žinomas žandarų viršininkas Vonsiackoi (Podleckoi), buvo patalpinta „Varpe“ turbūt 97 metų.
7. *Tiesos eilėms rašyti*: atspaudinta „Varpe“ 1898 metų.
8. *Hiegiena. Arbata, kava ir tabakas*: „Varpe“ 1889 metų.
9. *Alkogolis ir alkogolizmas*: V-pe 1995 m.
10. *Keistutis, tragedija 5 aktuose, lenkiškai parašė A. Asnyk*: buvo atspaudinta „V-pe“ 1896 m. skyrium išėjo kaštu T. M. D.
11. *Narimantas*, Didis Lietuvos kunig. trage-dija 5 aktuose, lenkiškai parašė Teklė Vroblevskienė; „V-pe“ 1897 m.
12. *Mindaugis*, Lietuvos karalius, lenkiškai parašė J. Slovackis, liet. išvertė V. K. Naumiestyje 15. 17. 98 m.
13. *Orleano Mergele*, tragedija Schillerio, išvertė iš vokiško Naumiestyje 18. IX, 97 m., išėjo skyrium knygelėje kaštu T. M. D.
14. *Vilius Tell*, Schillerio, išvertė iš vokiško Naumiestyje 5. IV. 98 m., spausdinosi „Vienybėje“ ir skyrium knygutėje.
15. *Kainas*, misterija Byrono — „V-pe“ 1894 m.
16. *Vėlinės*, dalis trečioji, parašė A. Micke-vičius, vertė „Varpas“. (Pasveikinimui dienos 24 gruodžio 1898 m.): tai yra vertimas III dalies Mickevičiaus „Džiady“, spandinasi „Varpe“ 1899 m.
17. *Vaidilos apysaka*, iš Konrado Vallenrodo Mickevičiaus, rankraštis, išversta 5. VI. 1899 metų.
18. *Jurgis durnelis*, lenkiškai parašyta apy-saka Brolio, — „V-pe“ 1890 m.

19. *Pagiežia*, teipo-gi Brolio, „V-pe“ 1891 m.
20. *Užsimerkus*, iš Bellamy, „V-pe“ 1892 m.
21. *Rusvos Dulkės*, lenkiškai parašė Maria Rodziewiczūtė, lietuviškai vertimo dalis priguli V. Kudirkai, „V-pe“ 1892 ir 1893.
22. *Zvirbliai*, novelė A. Dygasinskio „V-pe“ 1897 metų
23. *Iš tėvyniškos dirvos*, toliaus pavadinta *Tėvyniški varpai* ir ant galo — *Tėvynės Varpai* — talpinosi beveik kiekviename numeryje „V-pe“ ir apsvarstydavo yvairius klausymus Lietuvos gyvenimo.
24. *Literališka peržvalga* su parašu V. K., yvairiuose NN. „Varpo“.
25. *Vaitiekus Smaigas*, novelė, lenkiškai pa-rašė M. Baluckis, vertė V. K. — „Uki-ninke“ 1891 m.
27. „Ukininke“ da jo plunksnai priguli: *Prakalba* N. 1. 1890 m. (Tai buvo pirmutinis numeris „U-ko“), *Liaukime bėgę į Ameriką* NN. 4, 5, 6—1890 m., *Zinios iš Lietuvos* N. 2, 1890. „*Nuo Zapyškio* N. 9, 1890.
28. „Varpe“ da šie straipsniai parašyti V. Ku-dirkos — *Audiatuert altera pars* N. 2, 1892 metų, *Kovos bulių Ispanijoje*, N. 12, 1889, *Tautystės pamatas pagal Nordau* — N. 8, 1892, *Kalbos dalykai* — N. 4, 1898 m., *Politika* Nr. 1, 2, 3, 4, 1889.
29. *Rankraštis su lenkiškomis eilėmis* rašy-tomis nuo 1879 iki 1884 m., nespaudintas.

Muzikališki veikalai.

30. *Du kontredansai* lenkiškai užviršinti, Varšavoj išleisti, „z litewskich ludowych motywów“.
 21. *Varpelis* — valcas.
 32. *Dėdienė* — polka.
 33. *Sudiev* — Mazurka.
 34. *Lepunėlė* — polka-Mazurka.
 35. *Bum — Cik — Cik* — Mozuras.
 36. *Nemuno vilnis* — valcas.
 37. *Taūcė Warszawskie*.
 38. *Tautiškas Hymnas* („Varpe“ N. 6, 1898).
 39. *Dainos su gaidomis* „Varpe“ irgi V. Ku-dirkos sutaisyta.
 40. *Sesėlės Lelijelės* — valcas (rankraštyje, nespaušta).
 41. *Rambynkalnio karalaitė* — polka (rank-raštis).
 42. *Meilužė* — polka (rankraštis).
 43. *Staccat* — polka (rankraštis).
 44. *Vis-à-Vis* — galopas (rankraštis).
 45. *Wildold* — galopas (rankraštis).
- Tiek suradau a. a. daktaro V. Kudirkos veikalų. Prie to reik priminti, kad rašinėjo da jisai korespondencijas ir į lenkiškus laik-raščius „Głos“ ir „Kuryer Codzienny“, po

pseudonimais „Nemunas“, „Szeszupski“, arba tiesiog „W. K.“

Rašinėdamas į lietuviškus laikraščius pasirašydavo: *Vincas Kapsas, V. K., V. Perkunas, Vincas, Hygienos Tarnas, Q. D. ir K.* po „Tėvynės Varpais“ visai nepasirašydavo. *Vargėla.*

Atminčiai Dr. Vinco Kudirkos.

Varpas da garsiau ir da aiškiau gaudžia,
O grandus balsas veržiasi per ora.
Dėlko ne baigia savo dainą grandžia?...
V. Kapsas.

„Varpas“ neteko Vinco Kudirkos, savo stropiausio sądarbininko ir drąsiausio lietuvių kareivio. Kuom buvo Vincas Kudirka dėl mus nuvargintos tėvynės ir dėl Varpo ypatingai, geriausiai gali suprasti „Varpas“. Gyvenimas „Varpo“ nuo pat pradžių iki paskutiniam laikui teip arti buvo susirišęs su Vinco gyvenimu, kad rodės juodu viens be kito gyventi nebutų galėję. Pasakoja, kad jis ilgai nesulaukdamas „Varpo“ teip budavo sujudintas, teip budavo suerzintas, kad tik viens pasirodymas „Varpo“ galėjęs prašalinti jo nekantrybę ir nervų suerzinimą, o pamatęs „Varpą“ drebėdavo, kaip drebulės lapas. Ir nedyvai, „Varpe“ buvo įsikunyjus dalis jo gyvasties, jo žmogiškumo, jo minčių, širdies jausmų, troškimų, kentėjimų... .

Koks buvo jo pasišventimas dėl tėvynės, o ypatingas dėl „Varpo“, užteks paminėti vieną faktą iš jo gyvenimo. Pradžioj šių metų Vincas Kudirka buvo nemažai sujudęs dėl aplaidumo tautiečių ir ne paminėjimo 10-metinių sukaktuvių „Varpo“ pabaigoj perėitų metų, prie to prisidėjo nauja nelaimė — Nr. 1-am Varpo pritruko medegos. Tuomet Vincas pasiryžo atlikti milžinišką darbą nepaisydamas, ar ant to darbo užteks jo menkų pajėgų, ar ne. Tuo milžinišku darbu tai buvo parašymas „Velinių“ Nr. 1 „Varpo“. Rašė jis tas „Velines“ deginamas karščio 40C, visas drebėdamas, vos tik tegalėdamas išlaisyti plunksną, giliose išnaktose, nemigęs, susirietęs lovoje... Ir teip dirbo per 6 valandas, akis darėsi tamsu, plunksna krito iš rankų, kunas alpo, prigimimas ne norėjo klausyt, bet... Vincas nesigailėjo nė gyvasties — pergalejo prigimimą ir kas reikėjo atliko.

Prie „Velinių“ randame jo pseud. „Varpas“, ir tas pseudonimas kogeriausiai tinka prie paaiškinimo prilygimo Vinco prie „Varpo“. „Varpe“, o ypatingai Velinėse yra palaidota jo širdis. Teip kaip Konradas „Velinėse“ beimprovizuodamas jautėsi, kad jo gyvastis yra susiliejęs su tėvynės gyvaščiu ir yra išsitaręs: „aš tai tėvynė“, jau ir mus poetas berašydamas „Velines“ galėjo

jausti, kad jo gyvastis yra susiliejęs su jo tėvynės gyvaščiu, arba bent su „Varpo“ gyvaščiu. Jis drasiai būtų galėjęs pasakyti: „aš tai „Varpas“. Peržiūrėdami pirmutinius 4 num. „Varpo“ mes matome, kad $\frac{1}{3}$ „Varpo“ turinio priguli Vinco plunksnai, o kituose Nr., kaiva Nr. 2-ame ir Nr. 4 Vinco rašytu veik pusė. Prie to reikia atminti, kad tai buvo ligonis, sunkios ligos slėgiamas, silpnas, kurio tik akys rodė gyvastį, o kunas jau nuo senėi paniešėjo į lavoną, liko iš jo tik oda ir kaulai. Kitų pasišventimas teip yra mažas sulyginant su Vinco pasišventimu, kad ant kitų galima žiūrėti, kaip ant „Varpo“, pagelbininkų, bet ant nelaimės tik tokių pagelbininkų, ant kurių ne daug galima buvo pasitikėt.

Myris V. Kudirkos yra neišvengtina pasekmė jo sunkios ligos, bet jo myrį turėjo suskubinti nenormališkos politiškos sąlygos ir iš dalies atšalimas ir apsilėidimas pačių Lietuvos sunų, kuriuos Vincas veltui šaukėsi į pagelbą tėvynei, kurią paskutiniam laike kasyk daugiau pradėjo draskyt įnirtę Lietuvos priešininkai.

Lai atminimas Vinco ir jo nepaprastas pasišventimas uždegs mūsų širdise didesnę tėvynės meilę, kuri suteiktų mums drasą ir energiją tarnauti tėvynei teip, kaip jis jai tarnavo.

Ant galo duokime balsą pačiam Vincui Kudirkui, ir paklauskime koks yra jo atsišveikinimas ir palikimas:

Jeigu andra ištikus verstų stulpą vieną
Iš tų, kurie prilaiko jusų namo sieną,
Namas negrius — iš baimės jus neišlakstykit,
Tik vieton ano stulpo tąją pačią dieną
Tuoj kitą statykit!

Jeigu žutų iš rankos priešio, ar likimo
Viens tų, kur augin garbę, dvasią jus kilimo,
Rimkit — tegul jus širdis drąsums neatstoja,
Tiktai, ką anas darė vyrs pasišventimo,
Tegul kits kartoja!

Lietuva mano! priešiu ant tavęs įnirtus,
Privalai hydra tapti ta, kuriai nukirtus
Galvą, tuoj kelios galvos vieton jos išdygsta.
Išliksi, tik į hydrą gyvumo pavirtus,
Nors priešius nestygsta!

„Varpo“ red.

D-ro Kudirkos atminimui

Šiandien atėjo pas mus žinia apie D-ro Kudirkos myrį... Išplėšia mums tą brangų žmogų pikta sausligė, kuri tarsi pasityčiodama laikė jį kelis paskutinius metus prie lovos pririšus. Teip, nustoja „Tėvynės varpai“ skambėję, tie varpai, kuriems teip noriai kiekviena tvinkianti širdis norėjo prisiklausyti; jų skambėjime mes girdėjome neap-

veiktiną stiprumą kilusios lietuviškos minties, jų skambėjime matėme nepabaigtiną meilę V. Kudirkos prie to kilimo ir jo maloningą užkvietimą, kad visi, ir mažas ir didelis, kiekvienas su savo įrankiais ir padarais eitų kovoti su tais tėvynės vargais, kurie ne tik tarp mūsų auga, bet ir plačiai lapoja. Dėl visų šioj plačioj tėvynėj jis matė darbą ir, kaip tikras idealistas, šaukiasi prie kiekvieno minties, neveizėdamas ant to, kad ji yra jau nuo seno nugrimzdusi praktiškuose reikaluose, skambina prie kiekvienos širdies, nors ji jau regimai yra storu sluoksniu egoizmo ar tuštybės apžėlusi. Pradėjęs darbuotis da „Aušroje“, drauge su kitais jis irgi užtėmjo tuos pirmus spindulius busenčios Lietuvos, šviesoj kurių ši dabartinė pikta busena išrodė vos tegalima. Tamsa ir primigimas prie jos išsiveizdėjo teip stipriais, kad jau rodėsi šie kritulėliai šviesos, kurie tvinksdėjo ir spraudėsi į jos tarpą, rodėsi nebepargalės jos, nebeįveiks pasiekti kaimiečio minties, nuolatai gesinamos jo senų dvasiškių vadovų . . . Negana to, apšviesti naujais spinduliais šie teip ilgai pakajingai gyvenusieji gaivalai sujunda ir sukruta ir norėdami paslėpti savo nesveiką ir apnuogintą kuną su visais tamsos įrankiais griebiai prieš šiuos spindulius kovoti, bet juo labjau jie kibo prie kovos, juo labjau šviesos spinduliuose jų supuvęs kunas buvo matomas . . . Kuomet ėjo toki vaidai, tai negalima stebėtis, jeigu kuomet ir D-ras Kudirka, nebetkęs kantrybės, kirtu į visą tą tamsą, užmiršęs apie ryšį tarp jos ir visai nekaltų gaivalų, užkabinėjo*) visą kunigiją. Vienok tai buvo tik valandos užmiršimo, išaukto perdaug jau jo įmiršusių priešų.

Nesigailėjo jis aštrios kritikos, dėlei jo tur but da kartesnės ir dėlei visokių inteligentų, Lietuvos išauklėtų sunų, kurie dėlei karjeros, dėlei skanaus „ragaišio“ pamiršo netik apie darbus dėl tėvynės labo, bet da-gi ją apleido, išbėgę svetur įieškoti skanesnės duonos. Tiesiog negalima be drebėjimo širdies skaityti jo trumpo atsisaukimo apie apleistus darbus iš priežasties „sukaktuvinio“ num. „Varpo“. Atminkit, juog tai rašo pri-rakintas prie lovos pikta sauslige žmogus jau numanantis besitariančią galą savo amžiaus, — ir tai rašo, šaukdamas prie mūsų, sveikų ir besilinksminančių iš savo gerovės ir visai neklausančių karšto saukimo šio ligonio. Ar reikia piktesnio pasityčiojimo iš jo idealistiskų užmanymų, ar-gi kas gali suteikti didesnį pessimizmą, negu toksai jo

*) Tai nebuvo užkabinėjimas, bet kritika nuomonų ir darbų. Red.

tautiečių atšalimas? Ir vienok ans vis tiki, tiki iki paskutiniam kvėpavimui jo nusilpninto kuno.

Paskutiniame savo straipsnyje „Tevynės Varpai“ jis šaukia: „vai aš parinkčiau žinių saujelę . . . kad būtų tikrai iš kur.“ Ir kokios ten tegali būti žinios pas žmogų, kuris daugiau, kaip metai, lieka uždarytas tarp keturių sienų? Neveizint ant to, jis vis-gi rankiojo, vis paržiurinėjo duotas jam žineles ir begulėdamas lovoje aimanavo dėlei „lapujančių vargų“ Lietuvoje.

Maskolių policija iki galui jam nedavė ramumo. Apsakinėjo man vienas jo draugas, nesenei aplankęs jį, juog D-ras Kudirka visada laikė prie savęs žvakę ir briezūkus, kad išgirdus atsidaužant policijai galėtų sudėginti pakliuvusius pas jį kokius laiškus arba savo pagamintus rašinius. Reikia tikėtis, juog žmonės, ką pažinsta jo darbus ir jo gyvenimą suteiks platų aprašymą jo gyvenimo, juog pasistengs surankioti visus jo išblaškytus raštelius.

Varde jį mylinčios dalies skaitytojų.

J. Birželis.

„Varpas“ ir Dr. V. Kudirka.

„Atmink, o broli, juogei Jis
Tai „Varpo“ yr tikra širdis?“

Perkuns — dievaitis rusčiai užgriovė:

Styga nutruko — skambėt paliovė . . .

Ir mūsų „Varpas“ staiga nuliudo —

Netekęs savo prigimto budo . . .

Iškylė pirmą jam kibirkstėlę,

Ir kurt nestojo nė valandėlę

Gyvatoj' savo ik' pačio galo, —

Kuris jau šią dien' amžin' atšalo . . .

Mylėdams „Varpą“, kaip tikrą vaiką,

Priglaudęs laikė per visą laiką . . .

Ir švelniai glostė ir smarkiai barė, —

Vis tai iš meilės Tėvynės darė . . .

Tai buvo Jojo brangus troškimas,

— Tėvynės labai pasisventimas!

Pilvytė.

22. d. Lapkričio mėn. 1899 m.

Iš savo pastogės.

II.

Atsakymas Homo Novus'ui (iš Žemaitijos).

Su puikiu antgalviu „Vardan teisybės“, sulaukiau ant savo „keisto“ straipsnio ilgoką atsakymą p. Homo Novus'o, kuris tęsėsi net per pirmus tris numerius š. m. „Varpo“. Polemika yra geras dalykas, jeigu tik ji yra priderančiai vedama. Kada vietoj tikro ir naudingo išaiškinimo klausymų ji vientik teršia ir drabsto priešininką netinkančiais žodžiais, kada vietoj „griovimo“ pažiu-
rių

priešininko darosi ištrauka kelių jo sakinių, kuriems duodasi visai ypatingas liuosas supratimas, kada šioms sakiniams esta tam tyčia prmezgiota šmeizianti priešininką ištrauka — nės, mat, nors jis teip nepasakė, bet norėjo pasakyti — kada sis viskas darosi, tai jau čion nėra, p. *Žmogau* — pavelyk vadinti save lietuviškai — polemika, o vientik piktas užpuolimas.... Už ką-gi aš užsipelniau tokią rustybę p. *Žmogaus*? Ką aš buvau parašęs, kad p. *Žmogus* net nusistebėjo, išvydęs mano keistą straipsnį 4 num. „Varpo“ 1898 m.? *Žmogus* anemaž nesirupina priversti nors trumpiai turynį mano straipsnio, o paženklinęs savo supratimą lietuviško judėjimo, pradeda iškart tvirtai rokuoti mano paklydimus, neprivesdamas nė vieno sakinio, iš kurio tie paklydimai būtų matomi visiems.

Iš to, juog *Žmogus* pradeda nuo išaiškinimo priežasčių kilimo lietuvišties ir toliaus griauja mano pažiuras kas link supratimo šio kilimo galima spėti, juog tai ir aš savo straipsnyje buvau pasiryžęs išparodyti šias priežastis kilimo. Bet anaipitol! Perkratinėdams įvairias šakas mūsų inteligencijos, tarp veikiančiosios aš paženklinau išbujojimą įvairių ginčų ir nesutikimų, kurie trukdo bendrą darbą mūsų viešo kilimo. Aš ten sakiau: „mes nieko per visą bėgį savo kilimo nemo-kėjime sukurti, kas lygiai visiems tiktų, mes nepadarėme jokio darbo, kuris būtų pragarsėjęs visuose kaimuose. Kitos mažos ir persekiojamos tautos tveria sau tautiškas „maticas“, mantas, tveria šokių ar tokių susivienijimus, lietuviai-gi yra primigę prie vieno tik vaidų.“ Ir toliaus privedu porą pavyzdžių, kaip žmonės su silpnu ir paviršutiniu mokslu, sakyčiau „brošurnotu“, gamina rašliavoje tokius vaidus. Kadangi *Žmogus* su pasiganėdinimu vartoja kelis žodžius iš šių pavyzdžių, matyt, nesupratęs, kad čion apie jį pasaka *De te fabula narratur*, tai privesiu juos pilnai. „Tuls jaunikaitis, paragavęs šiek-tiek socialistų idėjų, su pilnu pasiganėdinimu rašo pamokinius apie socialistų darbus užrubežyje ir aštriausiai kolioja visus pininguočius ar pasiturinčius. Tuls rašytojas, užgirdęs apie netikusį pasielgimą kokio ten kunigo, velka jau grynai radikaliską sėrmėgą ir dergia visą luomą. Kodėl-gi nedergti? juog tai darbas daug lengvesnis, negu koksai ten paliudyjimas savo teisybės.“ Iš to galima matyti, kad šie ginčai nepatinka man, kaip pripažįsta ir *Žmogus*, savo formos dėlei, tik be reikalo primena jis čion apie mano „ramią ir gerą širdį.“

Bet eisime toliaus. Prisidengęs ištraukomis iš Markso ir gal per tai įgyjęs savo

6 drąsumą, *Žmogus* tvirtino, juog aš ekonomiškai-materijalistiško mokslo nesuprantu, nemoku pritaikinti jo prie Lietuvos gyvenimo, nors tai man ir nusiseka padaryti kas link Vak. Europos. Jeigu teip būtų, tai metus šalin pluksną reiktų surikti: „galas logikai,“ bet gaila tik, kad teip nėra. Čion niekas nekaltas, kaip tik vien išmislas ir nesupratimas mano drąsaus priešininko. Apie pritaikymą, kaip jis sako, ekonomiškai-materijalistiško mokslo prie Lietuvos gyvenimo aš jau maniau daug pirmiau ir išreiškiau tą savo straipsnyje „Evolucija ukininkystės Lietuvoje,“ patalpintame da nesenei „Varpe“, bet sunku reikalauti nuo *Žmogaus* pažinimo kitų mano straipsnių, kadan-gi jis ir šita, ant kurio duoda atsakymą, silpnai tepažįsta. Ir tikrai, paminėjęs apie kylančius „nesutikimus reikalavimų tarp atskirų luomų mūsų visuomenėje, kuri užlaiko tą patį budą ukininkavimo, kaip ir visos vakarinės tautos,“ (dėleiko aš ir minėjau Vak. Europą), aš sakau: „primįsime da apie kitą šaltinį visokių priešgyniavimų.“ Ir toliaus šneku apie mūsų vaidus su kunigija, apie darbus inteligencijos, kuri savo veikime buvo ir tebėra atitolinta nuo savo žemės, apie tą Kaino ugnelę kurios, kaip aš sakiau, „buvo daug pajimta iš svetimų šalių, kuria mes užsikrėtėm, išbėgę svetur, į kitus padanges.“ Tyčia pabraukiau paskutinį sakinį, nės tai yra mazgas, kurį nors žadėjo *Žmogus* išpainioti, bet, po teisybei, nė vieno galo jo nesurado. Negana mat buti drąsiam! Jis kerta jį šėp: „Ji (Kaino ugnelė) neturi objektyviškų pamatų gyvenime, bet išauginta subjektyviškų ginčų žlibių nekulturiškų žmonių. Jeigu šita ugnelė pasirodo kovoje atskirų luomų tarp savęs, tai nurodo nekulturišką ginčų budą.“ Nepataikiai, *Žmogau*, ir abelnai su savo atsakymu, į šalį nusmigusiu.

Kad išpainioti nesupratimą *Žmogaus*, kuris tiesiog perkreipia visą mano straipsnio idėją, turin paantrinti savo tvirtinimą, kad šaltiniu visuomeniškų ginčų buvo ir pasilieka materijalistiškos aplinkybės gyvenimo ir ne bereikalo aš juos pastačiau ant pirmos vietos. Tiesa, aš paženklinau ir dar prie to pasilieku, juog luominiai nesutikimai mūsų visuomenėje silpnai yra da apsiereiskę, bet tas, žinoma, neužkerta mums kelio aiškinti šiuos luominius reikalavimus, pasiremiant kaip ant mokslo, kurį suteikia mums materijalistiškas supratimas dalykų tautų, kame šie luominiai ginčai yra labjaus apsiereiskę, neužkerta dėlo, nės Lietuva, kaip teisingai sako *Žmogus*, tai mažas paveikslėlis V. Europos. Bet yra ir skirtumas, kuris permaino ir budą mūsų kasdieninio veikimo, sulyginant su veikimu tarp

eksploatuojamų ar eksploatuojančių luomų V. Europos. Ten, ar šaip, ar teip, vis-gi luomos turi politiską laisvę statyti ir ginti savo reikalavimus, ir toksai gyvenimas laike visokių balsavimų priema aiškia ir pozityviską formą. Kiekvieną idėja, kiekvienas sutarimas ten buna visų nuspręstas ir lieka nepermeldžiamu; daryti kokius nors iskrypimus arba susitaikymus su kitais, kurie ne visados yra su mumis, tai jau pavojinga, nės tai ardo pamatus pačių mūsų busenos.

Pas mus-gi Maskolijoj kitaip, o Lietuvoje ir suvis kitaip...

Maskolijoj neužginta kalbėti ir rašyti apie tokius reikalavimus, kurie neina priešais vyriausybę ir visą valdančią biurokratiją, pas mus-gi nės to nevalia daryti, nevalia nės nekalciausio rašteliu ne tik spaudinti, bet ir skaityti. Rods prieš tokį uždraudimą, kuris lygiai spaudžia visas luomas, turėtų visi susitelkę su suvienytomis spēkoms kariauti. Kada aukštoji kunigija, persekiudama kunigus lietuvius, skrieja lietuviskose bažnyčiose lenkystę ir tokiu budu pasmagino mūsų istautinimą, kada mūsų mokslainėse svaigina ir istautina mūsų vaikus, kada mus varo tarnauti į svetimus pakraščius, o čion sodina visokius vagis ir plėšikus, kurie istraukia iš mūsų paskutinį skatiką, kada mums už menkiausią atsiliepiamą varo iš tėvynės arba stumia į kalėjimą, kada tai viskas darosi, nės isskiriant luomų, tai ar gali but čion vieta visokiems ginčams ir vaidams, ar patogu rokuotis tarpe savyes, kada visi lygiai jaučiame botagus. Bet neveizint ant šio viso nesutikimai pas mus traukias, ir jokio darbo negalime mes atlikti išvien. Kame yra šito priežastys? Kame tie vaidai, kurie nepavelina mums nės susieiti, nės išvien dirbti? Atsakymo priseina jieskoti pačiame gyvenime. Padėjimas atskirų ypatų visuomenėje igyjo tokį įvairumą, teip plačią diferencijaciją, kad jau kiekvienas, pasinaudojant sulyginimo Donalacio, „utėlius“, vos rėplinėdams po žemę, tur įvairų ir savotišką apie visuomenę supratimą. Toksai įvairus supratimas šalise, kame luominiai reikalavimai laisvai yra ginami, artinasi teip sakant prie vienos grupos, prie vienos pastogės. Pas mus-gi, kur nėra tokio laisvo apsvarstymo ir kur šie luominiai reikalavimai aiškiai da neišsigvildė, kiekvienas pakausis ir mano tik apie savo pakaušį. Apie kokį nors bendrą uždangalą, apie kokią nors bendrą pastogę, mažai kas ir temano. Tame visas svarbumas išaiškinimo atskirų luominių interesų, paženklinimas jų bendros pusės. Bet čia da ne galas. Suėję ir susipratę po viena pastogę mes galime igyvendinti pagerinimą, ir gal vos žymų page-

rinimą savo luomos interesų, galima pakakinti tik dalį interesų, kurie juda ir kruta visuomenėje. Todėl reikia atsiminti apie interesus visos plačios tėvynės, pvz. mūsų tėvynės, skandinamos plačiose Maskolijos pelkėse. Tokiu budu čion pasikelia platus visuomeniški siekiai, kurių įkunyjimui, arba nors mažai daliai jų įkunyjimo, gal prisidėti kitos grupos, užsilikusios po kitoms pastogėms. Todėl kokia jų visuomeniška spēka, kame galima iš jų pasinaudoti, kokį darbą prie įvykdinimo mūsų siekių tos grupos gal atnešti, tai klausymai didžio svarbumo. Paženkliniu ir čia skirtumą mūsų grupų nuo luominių grupų šalise, kame yra politiska laisvė. Ten kiekviena iš jų nor igyti didesnį stiprumą ir todėl nesigaili jokių įrankių, kad tik priešininką sukompromituoti ir nužeminti, kad per tai igyti sau aukštesnę galę. Pas mus-gi, kame nėra politiskos liuosybės ir kame da yra toksai ypatingas visų persekiojimas, kaip užgynimas spaudos, ši taktika kas link kitų grupų, ar tai kunigų, ar dvarponių, ar darbininkų, tur buti kitokia. Ši taktika reikalauja aukšto politisko išauklėjimo ir ji vos tik retai kada (laike karės, išaukto neteisinių užpuolimų kaimyno) ir Vak. Europoj tėra regima. O mums priseina iš jos kasdien naudotiesi, mums, kurie tik žiamu politiskn ir visuomenišku išauklėjimu tegalime pasigirti. Ir tokios taktikos reikalauja ne teorijos, ne koki ten nupinti gražus idealai, bet patsai kasdieninis Lietuvos gyvenimas. Todėl ir svarbu prisiziūrėti tam gyvenimui, svarbu suprasti jo reikalus ir ne pro šalį devėti lietuviską „sermėgą“, iš kurios *Zmogus* teip dažnai moka nusijuokti.

Jeigu p. *Zmogus* butų permanęs idėja straipsnio, tai gal jam ir nebutų ideališku išsirodęs mano užkvietimas „savotiškai apsvarstyti visus reikalus ir klausymus, nės ikišiol — kaip rašiau — mes vis iš svetimos duonos mitome.“ Rods nieko ypatingo netroškau, kaip tik norėjau atkreipti visuomenės atidą ant pozityvisko perkratinėjimo mūsų visuomenės sąlygų, nieks man teip nės nerupėjo, kaip tik kad žmonės liautųsi svarstę ir braižę mūsų draugijos reikalus, pasijėmę, teip sakant, įrankius iš svetur, pasirėmę ant idealizmo šaltinių, žodžiu, maniau tik apie prašalinimą idealistisko dalykų apsvarstymo, o p. *Zmogus* mano šaukime visai adverniškai užmatė idelizmą.

Visas ideališkumas sąprotavimo, prieš kurį aš šaukiau, ir randasi toj Kaino ugnelėje, kuria mes užsikrečiame, išbėgę į svetimas padanges. Ar reikalinga da tai ginti, ar neiški ši teisybė iš to, ką aš jau aukščiau pasakiau? Pasistengsiu da nurodyti ant atsi-

tikimų, kurie rods labiausiai mintį p. *Žmogus* supainioja. Aš paminėjau apie darbus mūsų praklinėsiu lietuvių, kurie teip sakant rašliavoje pirmi pramynė takus platesnių idealų, kurie rišosi su radikalizmu ir socializmu, p. *Žmogus* galėjo suprasti, juog tai aš turėjau ant minties darbus neko kito, kaip tik didžiai talentuoto p. J. Šliupo. Malonu yra skaityti rėdytą jo „Apšvieta“, „Lietuvišką Balsą“ ir net „Naują Gadynę“, nės ten kiekviena eilėlė žiba karštu, nepermeldžiamu persitikrinimu. Ten visi priešininkai, visi visuomenės luomai tur teip sakyti aiškiai nupieštą etiketką, ten praeitis, dabartis ir ateitis savo apibrėžime įgyja vientik tiesią liniją, permąnymui kurios ne reikia ir gilesnio sąprotavimo. Vienok šis visas teip aiškus sąprotavimas tur ir savo blogą pusę, o tai dėlto, kad jis visai neatsako sąlygoms gyvenimo, kame visai negalima užtėmyti tokių tiesių linijų, kame susinesime tarp savęs atskyrų luomų ar žmogystų viešpatauja didžiai susikreivinusios linijos, kurios tarp savęs susieina ir vėl persiskiria. Prie tokio tiesaus sąprotavimo šio raštininko, be jokio abejo, prisidėjo daugiausiai vakarinė kultura ir vietinės sąlygos Amerikos gyvenimo, sprąusti šį budą sąprotavimo viešų dalykų į mūsų gyvenimą, — tai ir yra idealizmas, ta skolinama iš svetur Kaino ugnelė, kuri užkerta kelią išsidirbimui kokios nors bendros idėjos ar politikos pačiame gyvenime. Ant to ir remiasi mano užkvietimas į savo pastogę, į kurią, pagal manymą p. *Žmogaus*, vos koksai paklydėlis tegali užsukti.

Toliaus, pasižiūrėkime da į darbus darbuojančiosios dar tarp mūsų lietuviškos socialdemokratiškos partijos. Ar netėmyjame ir čia šaknių tuo paties idealizmo? Nekalbu, žinoma, čion apie teisingą nubriežimą sąlygų gyvenimo darbininkų, nekalbu apie nurodymą jo visų skriaudėjų ir jo syvų čiułbėjų: — tai aiškino „Lietuvos Darbininkas“, ir tai yra pagirtinas jo darbas, už kurį visuomenė privalo būti dėkinga, nės jis duoda kruvelei žmonių, ir priegtam žmonių visuomenėje nuglemžtų, bendrą supratimą savo reikalų. Vienok visos šnekos, visi išmėtinėjimai ant žmonių, kurie neprigul prie šios grupos, kurie liekasi „išgamomis“ visuomenėje, ar-gi jie nėra anti visuomeniškais, ar-gi né nejauciname mes ten atbalsio tos pačios Kaino ugnelės, pasemtos iš svetur? Ar-gi čia mes neužmirštame apie kasdieninius mūsų gyvenimo reikalus, prie atlikimo kurių gal prisidėti ir gal da su didesniu pasivedimu kitos grupos? Iš to, kas aukščiau pasakyta, tur būti suprantamas ir mano pažvilgis, kas link kunigijos.

P. *Žmogus* šaukia, juog „jis pricipiškai negali sutikti su mano pažiūromis ant kunigų ir antiklerikalisku apsireiškimų mūsų judėjime.“ Toliaus, jis paženklina priežastį savo nesutikimo: „Gana nors truputį pažinti mūsų judėjimą, kad pamatyti, kokia plačia srove eina jame antiklerikaliski ir net ateistiški principai.“ Ant šio savo drąsaus tvirtinimo p. *Žmogus* žemai užtėmyjo, kad „išmintingas žmogus tur but labai atsargus ir diplomatiškas, platindams šias pažiuras.“ Matyt p. *Žmogus* nenori priskaityti save prie šių išmintingų, nės toliaus atidengia visą magaziną savo ginklų, sakysime, jau gana surudusių, kad tik perkirsti ryšius su kunigija, kuri visgi lieka „stipriausia partija Lietuvoje.“ Nė šauksmai apie gamtiškai-materialistišką mokslą, né aimanavimai apie autoritėtus, kurių rankose kenčia tauta, čion, p. *Žmogau*, nepagelbės, kaip nepagelbės ir Tamistos šneka, kame siaurai kunigiškus siekius. Kas link šių paskutinių, tai turiu pasakyti, kad p. *Žmogus* perdaug jau yra įsitikėjęs į šį materialistišką budą manymo. Šis svarbus ir platus budas sąprotavimo jam išsiroda tarsi išganytingu rakteliu, su kuriuomi lengvai galima kiekvieną klausymą išrišti: tik trinkt, pasukai — ir jau galas. Užtikrinu p. *Žmogui*, kad teip nėra. Verčiau reikėjo peržiūrėti įvairius reikalavimus ir siekius pačios kunigijos, perkrauti jų raštus ir prielankumus, nėgu tiesiog lipdinti ant jų vieną etiketką. Aš visai negyniau ir neginu kunigijos, o anaipitol, žinoma, Zveravyčiaus et cons., nės jie ir patys tai atlieka. Aš užtėmyjau tiktai, kad kova su jais tur vestis kulturisku budu, ant ko p. *Žmogus* visai nemokėjo atkreipti savo atidos. Turiu ir čia pristoti ištrauką iš to, ką rašiau, nės p. *Žmogus* visai laisvai pagal savo paprotį perkreipia mano mintį: „kunigai savaip gano savo aveles ir privalo ganyti, nės tai jų užduotis. Kaip jie gano, ant kokios žolės, tai klausymas jau kitas ir jeigu mes, inteligentai, išrasime skanesnę žolę, tai, žinia, avelės nubėgs nuo netikusios žolės. Svarbumas klausymo ne tame, kad nuvaryti, nustumti netikusį piemenį — tai butu visai piemenišku darbu, — bet išrastį tą skanesnę žolę.“

Gal atleis skaitytojas da ir tai, jeigu privesiu tiesog kaipo curiosum, ką iš tos aiškiai paženklintos idėjos padarė p. *Žmogus*. Jis daro tarsi ištrauką: „kunigai pildo savo kunigiškas pareigas; kaip gano, bet gano aveles; inteligencija gi turi įieskoti skanesnės žolės avelėms ganyti, idant avys butų riebesnės ir vilnos ilgesnės naujiems ganytojams (t. y. inteligencijai?). Ar teip, o koki mieščioniški idealai! B. nori čia šaukti, kad mes ne teip supran-

tame jo kalbą, kad jis ne tai norėjęs pasakyti savo sulyginime, kad jis mylys tėvynę, kad musų kalba tai vien tik žodžių kazuistika. Ar mes kalti, kad B. vieną nori pasakyti, o kitą pasako savo rašte? Bet kantrybės, truputį kantrybės.“

Čia nė vieno žodžio nepridėjau. Ir tikrai reikia daug kantrybės turėti, skaitant tokį niekingą rėkavimą. Te sprendžia apie tai balsas visuomenės. Ant panašių zaunų nėra kito atsakymo, kaip tik vienas tylėjimas.

Kas link praktiškų ištraukų, kurias p. Žmogus padarė iš savo teip gražiaus rašinėjimo, tai apie tai palieku iki kitam sykiui.

J. Berželis.

Talpindami atsiliėpimą p. Berželio ant straipsnio „Vardan Teisybės“ mes užbaigiame šią polemiką jau ir teip per daug nusitesusią. „Varpo“ red. pasilieka sau tiesą atsiliėpti ant pakeltų polemikoje klausimų. Iš „Varpo“ atsiliėpimo bus matyt, kokių kelių norime mes eiti.

„Varpo“ red.

→→ Velinės. ←←

(Užbaiga.)

Balius.

.....
Rollison'ienė (už durų didžiu balsu).
 Leisk! leisk mane

Sekretorius.

Neregė?

Tarnas (išsigandęs).

Ji mato:

Ana, kaip eina. Sulaikykite!

Kiti tarnai.

Bandyk laikyti! . . .

Rollison'ienė.

Rasiu čia girtuoklį,

Tironą tą!

Tarnas (nor ją sulaikyti, bet ji parstumia vieną iš jų)

Žiūrėk, kaip parmušė! . . .

Pasiutus!

(bėga šalin.)

Rollison'ienė.

Kur tu! . . . aš tave surasiu,

Ant akmenų ištėksiu smegenis,

Kaip tu suneliui mano! . . . O tironė! . . .

Sunus negyvas! Jį išmetė

Per langą! . . . Sąžinė kur tavo? . . . Sunų

Nuo augšto, ant grendimo, akmenų . . .

A, tu girtuokli senas, aptaškytas

Krauju tiek nekaltųjų, eiki šian! . . .

Pagausiu tave, kur tu krokodile?

Aš tave sudraskysiu į šmotus!

Kaip man Jonelį . . . Išmetė per langą

Iš klioštoriaus, ant akmenų tiesiog . . .

Vaikelis, vienturtėlis, mano tėvas

Maitintojas . . . O tas gyvena sau,
 Ir Dievs yra ir Išganytojas yr!

Kun. Petras.

Nepiktžodžiauki, moterie! Sunus

Tik pažeistas, bet gyvas.

Rollison'ienė.

Gyvas? Gyvas? . . .

Keno yr žodžiai šitie? . . . Kunige,

Ar tai teisybė? . . . Aš tuojau nubėgau:

„Nupuolė!“ rėkia . . . Bėgu . . . paėmė —

Lavono nemačiau, lavono mano

Vienturčio! . . . Aš našlaitė vargdienė!

Sunaus lavono nemačiau! . . . Tos akys! . . .

Bet kraują jo ant akmenų jaučiau . . .

Dėl Dievo . . . čia jaučiu! tą patį kraują! . . .

Tai kraujas mano vaiko; čia kas nors

Krauju tuo aptaškys . . . čia budelis jo

Tur būti!

(eina tiesiog prie senatoriaus; senatorius bėga; Rollison'ienė puola apalpusi: prie jos prisiartina tik kun. Petras ir starosta; girdėt trenkia perkunas)

Visi (persigandę).

Žodis stojos kunu! . . . Čia!

Kiti.

Čia! čia!

Kun. Petras.

Ne čia.

Vienas (žiurėdamas pro langą).

O kaip arti: į kampa

Štai universiteto.

Senatorius (prisiartina prie lango).

Daktaro

Langai! . . .

Vienas žiurys.

Ar girdit riksmą moteriškės?

Vienas ant ulycios (juokiasi).

Cha, cha, cha velnias grėbė!

(įbėga Pelikan.)

Senatorius.

Daktaras? . . .

Pelikan.

Perkuno užmuštas. Atsitikimas

Ištirtinas: aplink namus dešimts

Konduktorių, o jį perkuns atrado

Pačiam galutiniam kambaryje,

Nelypstė nieko, vien tik sutarpino

Rublius sidabrinus, ties galvomis

Sudėtus stalčiuje. Tai jie turėjo

Žygiu tuo užvadot konduktorių.

Starosta.

Matyt, maskolių rubliai pavojingi.

Senatorius (damoms).

Mesdames, sumaisėt šokį . . . negerai . . .

(matydamas gelbint Rollison'ienę)

Išneškite ją, išneškite . . . pagelbą

Tai moteriškai duokit . . . Neškite . . .

Kun. Petras.

Sunus jos da nenumirė, da gyvas:
Duok man pas jį nueiti.

Senatorius.

Eik po plynių,

Kur nori!

(pats sau)

Daktars užmuštas.... Ah! Ah!

C'est inconcevable! Tas kunigas jam šiandien
Išpranašavo. Ah! Ah! Ah! *c'est diable!*

(svečiams)

Na, kas čia ypatingo?... Žinoms daiktas!
Pavasarij jug traukia debesiai,
Iš debesio perkuns iškrinta — tokia
Gamtos tiesa.

Sovietnikienė (vyru).i.

Šnekėkit sau, ką norit,

O baimė baime lieka! aš ilgiau
Su jums nebusiu čia po vienu stogu.
Sakiau tau: nesikišk į tas vaikų
Bylas; kol da žyduš tiktai kapojai,
Ir nekaltus, tylėjau: bet vaikus....
O daktaras.... matai?

Sovietnik.

Kvaila.

Sovietnikienė.

Aš grįšiu

Namo, sergu.

(girdėt vėl grausmas: visi bėga: pirmiau kairėji,
paskiau dešinėji pusė; lieka: senatorius, Pelikan ir
kun. Petras)

Senatorius (žiurėdamas paskui begančius).

Prakeiktas daktaras!

Gyvendams, nusibosdavo be galo,
Pastipęs, da išvaikė man svečius.

(Pelikan'ui)

Voyez, kaip įstabiai tas kunigs žiuri....

Voyez, quel œil hagard: stebėtinas

Atsitikims, un singulier hasard....

Sakyk man, kunigėli, ar tu moki

Ir užkerėti? Kaip išpėjai tu

Perkuną?... Gal tai reiškia Dievo bausmę?

(kunigas tyli)

Teisybę sakant, daktaras tasai

Prasižengė šiek tiek; teisybę sakant,

Tas daktaras jau trusėsi pervirš....

On aurait fort à dire — kas žin, jug buna

Ir persergėjimai — dėlko tiesaus

Nesilaikyti kelio, Dieve mano!...

Na, kaip gi, kunigėli?... Tyli jis!...

Nukoręs nosį, tyli.... Bet paleisiu

Aš jį linosai — *on dirait bien des choses!*...

(užsirupina.)

Pelikan.

Cha, cha! jei tardymas but pavojingas,
Tai mus perkunas siekęs but pirmiau.

Kun. Petras.

Papasakosiu du senu, bet pilnu
Minties....

Senatorius (akyvai).

Ar apie griausmą? daktarą?

Sakyk!

Kun. Petras.

.... prilyginimu du: Anuomet

Kaitroj atėjo yvarių žmonių
Šešėlyj muro pamiegot: tai buvo
Pakeleivingi. Buvo tarpe jų
Galvažudys; kada visi miegojo,
Išbudino jį angėls Viešpaties:
Štai siena griuva, kelkis. Atsikėlė,
O siena užmušė visus kitus.

Anas galvažudys rankas sudėjo
Ir Dievui dėkavojo, likęs gyvs.
Tad angėls stoji priešais jį ir tarė:
Daugiausiai tu prasikaltai! bausmės
Nišvengsi! Paskutinis tu, garsiausiai
Ir niekingiausiai žusi.

Kitas toks:

Senoj gadynėje rymiečių vadas
Galingąjį karalių pamušė:
Ir belaisvius visus žudyti liepė,
Ir šimtininkus, ir gi rotmistrus:
Karalių patį jis paliko gyvą,
Teipos gi starostas, pulkauninkus
Paliko. Ir anie kvaili belaisviai
Kalbėjo tarp savęs: gyvėsime,
Už gyvastį padėkavokim vadui.
Kareivis vienas, kurs tarnavo jiems,
Pasakė teip: isties paliko vadas
Jus gyvus, nės visus jus prirakįs
Prie iškilmės vežimo ir po visą
Stovyklę važinės. Ir nusives
Į miestą, nės jus toki, ką po Rymą
Vadžioja, kad galėtų liaudis rėkt:
Žiurėkit, ką padarė vadas musų,
Jis tokius karaliaus, pulkauninkus
Yr apgalėjęs! Pagalios, auksiniuos
Retėžiuos apvadžiojęs, jus paves
Į budelio rankas, kur duos jums vietą
Giliam ir šaltame ištrėmime,
Kur amžins verksmas ir dantų griežimas.
Teip sakė ans kareivis. Tuomet jam
Karalius, bardams, tarė: tavo žodžiai.
Tai žodžiai kvailo; ar tu kadanors
Greta sėdėjai su vadu prie stalo,
Kad jo rodas žinotum ir mintis?
Nubareš, gėrė, juokėsi išvieno
Su savo pulkauninkais belaisviais.

Senatorius (kuriam nusibodę).

Il bat la campagne. Kur nori, eik sau....
Jei da pagausiu tave: kailį teip
Išdirbsiu, kad nė motina tikroji
Pažinti negalės; išrodysi,
Teip kaip ana sunus Rollison'ienės.

(Senatorius traukiasi su Pelikan'u į savo kambarius; kun. Petras eina prie durų ir suinka Konradą, kurį veda du kareiviai tardyti; pamatęs kunigą, Konradas sustoja ir ilgai žiūri į jį.)

Konradas.

Stebėtinas dalykas! Nemačiau
To žmogaus niekad: o man teip pažįstams,
Kaip tikras brolis. Ar tik ne sapne? . . .
Teip, teip, sapne atsiminiau dabartės . . .
Tos pačios akys, veidas aš mačiau jį
Per sapną. Tai jisai, man rodės, traukė
Mane iš bedugnių

(kunigui)

Kad ir menkai

Pasipažįstam — bent-gi nepažįsti
Manęs — priimk padėkavojimą
Už tą malonę, sąžinė ką žino.
Bičiuliai brangus, norint sapnuose
Matyti, budėdami jų turim
Nedaug. Te šita žiedą ir parduok:
Duok pusę vargdieniams, o kitą pusę
Duok ant mišių, už čyščių esančias
Dušias: žinau, ką kenčia, jeigu čyščius
Yr nelaisve Kas žin, ar kadanors
Man duos mišių klausyti.

Kun. Petras.

Duos. Už žiedą

Tau duosiu vieną persergėjamą:
Į tolymas šalis tu išvažiuosi,
Nežinomais keliais, ir busi tu
Minioj didžiū, turtinū, išmintinū.
Jieškoki vyro, kurs už juos daugiau
Išmano. Nės jis mus, nėra pirmas tave
Pasveikis vardan Dievo; jo klausyk,
Ką pasakys

Konradas (prisižiurėdamas).

Tai tu? ar gali buti?

Palaukki valandėlę tik palauk
Dėl Dievo

Kun. Petras.

Negaliu, likk sveikas!

Konradas.

Vieną

Žodeli

Kareivis.

Negali! Eiva

Parodos reikalai.

Dėlei svarbių priežasčių Parodos Komiteto kasą sutarta perkelti iš Žüricho į Prusus pas p. D. Saunį. Dėleito Komiteto sekretorius kreipėsi prie p. D. Saunio prašydamas jo buti Komiteto kasierium. P. Saunius priėmė užkvietimą, ir laiške rašytame 30. d. X. žadėjo priimti siunčiamus pinigus ir vesti rokundą. P. Dovidas Saunius yra vienas iš turtingų ukininkų Prūsų Lietuvos,

viršininkas „Lietuviškosios Konservatyvų Skyrimo Draugystės“ Tilžės ir Pakalnės kreizų, užžurėtojas ir perkratytojas izdo prie pirmos ukininkų ugnies įsipirkimo draugystės, Pakalnės kreize, kurios įsipirkimas apneša 6000000 markių. Jis yra ištikimuoju ir vertybės spreštu (taksatorium) dvarų ir ukijų Pakalnės kreize, prie Prusijos didžiausios pinigų paskolymų draugystės Berlyne. (Preussische Central - Bodencredit - Aktiengesellschaft, Berlin, Unter den Linden 64.) Žodžiu sakant žmogus, turintis gerą vardą ne tik tarpe Prūsų lietuvninkų, bet ir toliaus, jį pažįsta teip-gi kiti vyrai iš Didžiosios Lietuvos. Pas p. D. Saunį bus išsiųsti pinigai ne tik iš Žüricho, bet teip-gi ir iš „Varpo“ ir „Ukininko“ red.

Dėlto nuo šio žygio prašome siųsti visas aukas ant parodos reikalų ant adreso:

Herrn David Saunus,

Rokaiten per Neukirch, (Ostpreussen).

Prie užžiurėjimo kasos priguli teip-gi „Uk-o“ ir „Varpo“ red.

Lietuviškai parodai yra aprinkta didesnėji vieta, apie kurią buvo rašyta Nr. 11 „Ukininko“. Ta vieta yra parankiausia ir ją velyja užimt teip-gi Parodos Komitetas Amerikoje.*) Tik turime užtėmyti, kad paskutiniame laike dalis tos vietos yra paskirta antropologiškai draugystei, kuri ketina ten teip-gi įrengti savo parodą. Bet pertai kas-tai įrengimo lietuviškos parodos nepasididįs.

Dėlei reikalų parodos kreipėmės privatiškai teip-gi prie tų pažįstamų iš Suvalkų ir Vilniaus gub., kurių adresus turėjome. Iš Suvalkų gub. gavome atsakymą 11. XI. ir prižadėta atlikti kas bus galima. Teip-gi 25. XI. atėjo atsakymas iš Vilniaus gub., kuriame taip kitko surašyta medega statistikai lietuvių ir paminėta, kad „ten žmonės nuosirdžiai priėmė parodos reikalus.“ Malonu butų, kad ir kitose vietose butų pagarsintos privatiškai žinios apie parodos reikalus, nėra toli nevisi skaito laikraščius.

Kam butų neparanku surinkti daiktus į kruvą Lietuvoje, tas tegul siunčia akyvesnius daiktus tiesiog į Prusus ant adreso mūsų Kasieriaus p. D. Saunius. Paroda pagal oficiališką žinias bus atidaryta 15. d. Balandžio 1900 m., o daiktai tur but prisiųsti ant parodos 2-ms mėnesiais pirma t. y. apie 15. d. Vasario. Dėlto į Prusus turi but prisiųsti visi daiktai ne vėliaus, kaip iki 1. d. Vasario 1900 m.

Prūsų lietuviai teip-gi yra užkvieisti rinkti paveikslus iš gyvenimo Prūsų lietuvninkų ir

*) „Vienybė“ Nr. 45.

gavome žinią, kad kiti iš Prūsų lietuvninkų karštai tveriasi prie darbo. *Komitetas.*
Paryžius, 28. XI. 1899.

Stovis kasos 14. d. XI. 99.

<i>Iėjo:</i>		rubl.	fr.	c.
Iš Amerikos Broklino soc. kl. atsiuntė 3 dol. =			15	45
Pag-is iš Peterburgo kupona ant 6 rub. 25 kap. „auks.“ rentos 3 aukautojai (žr. „Uk.“ Nr. 9 ir Nr. 11)	145		25	
Amerikos komitetas 103 Mk. = D-te Ruta iš Fryburgo			128	75
			27	
	iš viso	145	196	20
arba skaitant kad 145 rub. = 385 fr. 66 c.			385	66
	iš viso bus		581	86

<i>Išėjo:</i>		fr.	c.	
Išsiųsta delegatui 1 a syk		40		
„ „ 2 a syk		128	75	
Išsiųsta delegatui ant atlyginimo visu jo išleidimų 5 rubl. 20 kap. arba		16	60	
	iš viso delegatui	185	35	
Nupirkimas hektografo ir koresp.		17	45	
Išsiųsta sekretoriui Komiteto, ką išleido ant koresp. (8 rub.)		21	40	
Sugrąžinta sekretoriui Kom. tai, ką jis išsiuntė p. D. į Paryžių		50	12	
	iš viso išėjo	274	32	
Liko pas manę ir Zūriche (27 fr.)		307	54	
		581	86	
A. K. atsiuntė į Zūrichą			6	50

Iš viso Zūricho kasoje yra | 313 | 4

PS. Pagal kursą 100 rub. = 265(6) fr.,
1 Mk. = 1,24(5) fr.

Komiteto Kasierius A. Lietuvis.

Atskaita delegato.

Užkviestas Zūricho Parodos Komiteto ir Amerikos Parodos Komiteto išvažiavau iš Lietuvos 16./VIII. rytmetyj, atkeliavau į Paryžių 19./VIII. vakare. Išvažiavau iš Paryžiaus 5./IX. rytmetyj. Teip ilgai reikėjo užtrukt, nės negalima buvo gauti vietą paprastu budu, t. y. per Parodos administraciją (komisaratą), o pirmsėdis etnografiško skyriaus buvo išvažavęs iš Paryžiaus.

Užlaikymas Paryžiuje kaštavo po 2 fr ant dienos, vieta 29 fr., rašta-keliai ir žygiai: iš viso kaštavo 185 fr. 35 c. Smulki atskaita nusiųsta Komiteto Kasieriui A. Lietuviui. — Pinigus visus gavau. Atskaita apie mus darbavimąsi Paryžiuje nusiųsta į „Vienybę Lietuvninkų“.

23./XI. 99.

Daumantas.

Atskaita Sekretoriaus.

Ant nusiuntimo telegramo į Ameriką ir ant markų išėjo 21,40 fr.
P-ui D. į Paryžių nusiųsta 50,12 fr.
Iš viso 71,52 fr.

Pinigus gavau iš Zūricho kasos.

Baronas.

Aukos parodai atsiųstos ant adr. p. Lapino.

	rubl.	kp.	mk.	f.
Kalnietis	1			
Jurininkas	2			
Bevardis	6			
P. P. Tilžiškis	1			
Chronopolitanus		50		
N. N.	50			
Smarkus paukštis			3	
Juozapas Tiesosnoris			3	
Sermukšnis			2	
Tr. Čianėbesas			2	
N. N. N.	16			
Siaulietis	6			
Bukovski, Stockholm			100	
On B.	5			
M-girin	3	50		
J. B.	1	50		
Tautietis	3			
J. S.	1			
P. A-s	1			
Žiburėlis	5			
Msk-čiai	30			
N-lys	7			

atėjo iš viso
arba Mk. | 139 | 50 | 110 | 71

Atitraukus išleidimus knygininkės | 5 | 05

pasilieka kasoje Mk. | | | 407 |

PS. skaitluota pagal kursą 100 rubl. = 217 Mk.

Tilžėje, 18./12. 1899.

Atskaita Knygininkės.

Ant parodos paaukavo savo išleidimus „Varpo“ ir „Uk.“ red., „Tėvynės Sargo“ red., L. S. D. Partija, p. Jankus, p. Lapinas, p. Kalvaitis, p. Noveskis, p. Paznokaitis, p. Voska ir p. O. v. Mauderode. O. v. Mauderodė paaukavo visų savo dvasiškių knygų po 1 egz. vertės apie 20 Mk., teip-gi ir keles kitas mažesnes brošuras. Parodai nupirktos šios knygos:

„Lietuv. kalbamokslis“	1,00	Mk.
„Anyščių šilelis“ (ost. lit. Texte)	1,90	Mk.
Naujas Testamentas	0,70	Mk.
Nusiuntimas knygų surašo Amerikon	0,45	Mk.
Korespondencijos	1,00	Mk.

Iš viso 5,05 Mk.

Turime dar pranešti, kad taip-gi sutarta ant parodos Paryžiuje įtaisyti skyrių lingvistikos. Prašome todėl tautiečius atsiųsti (arba paskolinti) išėjusias dalis Juškevičiaus žodyno ir visokius kitus lietuviškus žodynus ir gramatikas ant adreso knygininkės.

Marta Saunus

Rokaiten per Neukirch. (Ostpr.)

Korespondencijos.

Vilnius. Pabaiga mėnesio rugpjūčio dėl Vilniaus atsizymėjo keleta linksmų pramogėlių, prirengtų ne tik pasilinksminimui Vilniečių, bet ir sukvietimui iš miesto apskričio visokių ponų ir ponelių, kurie turėjo palengvinti savo kišenių, atkutusius nuo ką tik parduotų javų. Teip, „Draugystė arklų Lenktynių“ įtaisė šimet, (kaip tai darė ir pirmiau par kožną porį metų), *ukės ir pramonės parodą* ant nedidelės aikštės prieš Katedros bažnyčia. Neveiztin ant dvarponių ir nekurių lenkiškų laikraščių gyrimo ukės ir pramonės paroda ir šimet nenusisekė. Eksponentais buvo vien tik grapai ir didesniejie dvarponiai, todėl ir ekspontai turėjo liudyti apie savo valdytojus keliolika visokių galvijų veislių (daugiausiai holandijos, švicų ir algau), žinoma, nemažai sunykusių, keliolika poniškų arklų angliškos arba angliškai-arabiškos veislės ir patsai mažumėlis avelių ir kiaulių. Iš paukščių regėjome gražias vištas veislės paduos ir gudonų ir žąsis kynų veislės; pagalios nemažai puikių sunų dėl medžioklės. Apžiūrėdami šį gyvulių skyrių mės apturėjome įspudį, tars; mūsų kraštas lieka užgyventas vientik turtingų dvarponių, kuriems užtenka turtų laikyti niekam nereikalingus arklius ir brangius, bet netikusius galvijus. Ir tikrai, kam šie brangūs angliškos ar arabiškos veislės arkliai, kurie tinka tik dėl joties, jeigu ant turgaviečių reikalauja tiktai stiprių arklų darbai ir kariumenei?

Žinoma, Lietuvoje gyvena netik sie dvarponiai, bet ir prasti žmoneliai, kurie paprastai apdirba laukus, kurie laiko visai menkus gyvulius, o dažnai ir tų jiems stinga. Jiems nėra vietos ant parodos, jie jos, žinoma, ir nelanko, nors pagal užduotį paroda turėtų mokinti netik turtingesnį dvarponį, kaip reikia gaspadoriauti, bet ji privalytų pasirupinti ir apie prastą žmogėlį, kuris matydamas, kaip ant delno, visokius ar tai geresnius ir pelningesnius gyvulius, ar tai nuoseklesnius padargus permantų, kad reikalinga juos sau įtaisyti. Tokios bent užduoties prisilaiko panašios parodos, daromos svetur, ne Maskolijoje. Čia-gi, Vilniuje apie parodą rupinasi minėta jau „Draugystė Lenktynių“, kuri,

žinoma, jau pagal savo ypatingą pakraipą negali pritinkančiai apie ukės reikalus numanyti ir kaip prider parodą sustatyti. Nauda iš lakiojančių greitai arklų, kaip sakėme, visai nėra regima. Bet šalin su šiais greitaisiais arkliais! Ar-gi nėra nieko palinksminančio mūsų ukėje ar pramonėje, ar-gi jau teip niekas nedžiugina mūsų širdies? Štai, Žydos ir Novogrūdoko (Naumiesčio) apskričiuose žmonės pradėjo stropiai imtis už auginimo darbininkų arklų ir remontinių arba kariumenei. Linksma tai apsireiškimas, bet ir čia da randasi didi spraga: priversti naudoti iš valdžios erzilų žmonės veisia ant pažiūros nors gražius, bet silpnus arklius, kurie yra linkę prie mėnesinio apakimo ir veikia gauna kojų ir nagų ligas. Galima apgailėti, juog prie tokio maišymo vietinės mūsų arklų veislės su valdžios drigantais vis mažinasi skaitlius arklų mūsų veislės ir, kaip ant juokų, maskolių arkliai brukasi Lietuvon ne su mažesniu aršumu, kaip ir patys maskoliai. Ačiu, užtat kunig. Oginskiui už jo prilaikymą veislės žemaitiškų arklų.

Su galvijais dar blogiaus; juos mes laikome tarsi tik dėl sumynimo mėslo, nėra apie teisingą pienininkystę vos pradeda tik įvairus dvarai manyti. Apie dastatymą-gi galvijų mėšai šendien daboja pas mus tiktai žydai, kurie ir laiko sugriebę savo rankose visą rinką mėsos. Kiaulių ir žąsų, kaip daro latviai ar prusai, mes auginti nesurupiname, nors iš to, žinoma, prašalinus perkupčius žydus, butų galima turėti geroką pelną.

Prie šviesesnių dalykų, ant parodos buvusių, galima prirokuoti išstatymą visokių pašarinių žolių, kurias, geroms pievoms stokuojant, pradeda žmonės vis labjau vartoti. Pirkti jas galima čia Vilniuje krautuvėje grapo Tiškaus. Surinkimus javų išstatė pelningiausiai dvi gaspadorysti — kunigaikšt. Vasilčikovienės iš Gardino gub. ir kita grapo B. Tiškaus iš Kauno gub. Siuomi ir užbaigsi išrovimą įvairių ukioskių parodos dalykų

Pramonės skyrius ir-gi mažai kuomi buvo žingeidus, nėra čia regėjome daugybę visokių išdarbių, kuriuos pripratome regėti ir krautuvėse. Kaip eina išdirbimas, ant kiek jis nuo kokio nors laiko pasidaugino, koki atneša pelną, tai apie tai nesirupina pramonės skyrius. Priežastis tame, juog užduotis parodos nukrypo visai ant netikusio kelio, ir visa paroda pasiliko ne vieta pamokimui, bet tiesiog turgavietė, kur mąsto tiktai apie pardavimą savo išdarbių. Užtat ant parodos klojasi viskas kuopuikiausiai: ukininkų ant ant jos — kaip išlluota, neregėsi nė vieno, bet štai-gi daug kas iš nusipenėjusių šlėktos,

daug kunigaikščių ir grajų, daug bumbluojančios aukso jaunuomenės, besirėdanti iki paskutinių smulkmenų pagal reikalavimą paskutinės mados, daug šliaužiančių ponių ir pakaktinai panelių, bejieškančių sau vyro. Ačiu tokiai publikai geriausią uždarbį varė parodos bufetas, įtaisytas totoriaus (tarsi jau nieko iš savųjų neatsirado), paskui kafėšantaini ir geresniejie miesto šinkiai.

Buvo noras kešenių padykinti ir juos dykino ir visai gal ištuštino. Niekam a nė galvoj, kad tai uždirbti Lietuvoje turtai, žūsta ir smenga į kišenių totorių ar tai kokių ten kitų atėjusių. Bent linksma — „hulaj, dusza“. Manyti apie paturėjimą ir sugelbi mūsų tautiškos ukės ar pramonės — nieks ne mano, tai dalykas tarsi visai nežinomas įtaisiusiems paroda. Veikėjais kaip prie išstatymo, taip ir prie visos surėdnės padoros buvo, žinoma, poneliai, kurie dažnai savo tuštumą skubina uždengti ploščiu ku lenkystės: mat, tuomet jie lieka beveik ko negelbėtojai tėvynės. Savo veiklumą kas link lenkystės jie parodė, žinoma, ne prieš tvirtą randą, bet prieš parsekiojamus „litvomanus“. Gana nors truputį nusidažyti tautiška, lietuviška dažai ir jų akise liksi litvomanu ir išdavėju savo tėvynės Lenkijos. Tegul lietuvius išstato ką gero ir jie nors turėtų pripažinti, kad toksai išstatymas yra vertas pagyrimo ar tai agnaso, bet jų neišduos, kadangi šis lietuvių-litvomanas. Tokia mat jau logika nekurių lenkelių. Panašus atsitikimas buvo su aviliu kunigo Ambrozevičiaus. Ekspertai, sako gyre ir pripažino jį vertą pagyrimo, bet kaip-gi jam išduoti — jūg jis lenkų apsauktas litvomanas.

Teipat mažai ryšias su Lietuvos gyvenimu turėjo ir įsteigta, dėkui pasirupinimui kelių žmogystų, paroda tepliorių. Čion šneka buvo tik apie lenkų tepliorius arba apie tepliorius nors kilusius iš mūsų krašto, vienok likusius jau lenkais ir su lietuviška tautiška atsibudimu neturintis jokio ryšio. Bet smagu matyti, kad garsas apie tautišką Lietuvos atsibudimą, sukėlė ir tarpe šių atsokusių nuo savo tėviškės norą nupiešti ar tai tipą, ar tai paveikslėlį, ar tai peizažą kokio nors Lietuvos kampo. Lietuviškieji motyvai pradeda rodytis dažoje jaunųjų ir senųjų tepliorių, ir kiek tėmyjame, randa nemažai pirkėjų toki paveikslai. Tame jau ženklas tautiško kilimo. Šia paroda, ar šėip, ar taip paliko paskui savę gerą išpuodį ir manding, kiekvienas lietuvis drauge su lenkais tur ant tolesnio laiko rūpintis apie pasisekimo šios parodos. Žydai prie parodos, kaip ir prie visko, kas nesmirdi tiesiog maskoliška dvasia, mažai ką teprisiėdėjo; lankyti ją jie mažai ką telankė.

4. Tiktas porį dienų, kuomet prekė įėjimo buvo 10 kap. padėta, žydų buvo daug ten prigriuvę ir, sako, tose dienose daug ko iš mažmožių netekę.

Šiuomi žygiu noriu paminėti da porą dalykų, kurie ar šėip ar taip stygavoja apie augimą mūsų visuomenės. Be jokio abejo, mūsų tautiška pramonė žengia pirmyn, ji įieško ir pelningesnio budo išdirbime ir sątakos terpo išdirbėjų dėlei aukštesnio pelno. Tam tikslui reikalingos visokios draugystės ir bendrybės, pavelyjimo kurių skarbas ne labai norėtų duoti, ir tai iš tuščios baimės, nės jos nė kuomi randui negali užkenkti. Vilniaus apskričio dvarponiai irgi pradėjo manyti apie ukišką draugystę, tai yra draugystę dvarponių dėlei geresnio vedimo ukės, dėlei geresnio susipažinimo tarp savęs ir geresnio supratimo savo reikalų, kuriuos drauge smagiau ginti. Skarbas jau norėjo duoti, bet Vilniaus tarnai taip nukirpo liuosybę draugystės, kad iš jos tegalėjo tik pasidaryti lizdas veikimui dėl tų pačių tarnų činovnikų. Taip, iszrinkimas pirmsėdžių liko atmetas, jį paskyrė valdžia. Tuomet nekuri dvarponiai atsisakė nuo tos draugystės ir atsisaukė prie aukščiausios valdžios, kad jiems duotų pritingančius įstatymus. Galutinio nusprendimo laukia pabaigoje spalio mėn. s. m. Ustėmysime da, kad šį pavasarį po daug metų meldimo pagalios liko pavelyta įkurti Vilniuje „draugystę mylėtojų gaisrui gesinti“, bet ši draugystė niekaip negali susiorganizuoti dėlei visokių valdžios keblinkų: tai gubernatorius užgina jai turėti savo vėluką (papartę) su paveikslu Šv. Jurgio,*) tai jeneralgubernatoriui ne patinka raudoni siulai ant uniformos sąnarių dr-ės ir tt.

Kedainiai (Kauno gub.) Meš važinėjam į Valakų žemę prisiziūrėti jos gražioms senovės liekanoms, keliaujam net į Afriką ir Aziją stebėtis iškastiems iš žemės gilioms senovės paminklams, kurie rodyte rodo aukštą kultūrą Chaldejų, trankomės po visą svieta, o to nežinome, ką turime savo krašte. Prie tokių paregėtinų, bet užmirštų vietų priguli miestelis Kedainiai, kadai tai kunigaikščių Radzivilų sostapilis. Purvuose paskendęs, knibždete knibžda pavargusi žydija, ir nieku ne siskiria nuo kitų mūsų miestpalaikių. Viduryje miesto ant rinkos stovi puiki muryta kalvinų bažnyčia, Radzivilų pastatyta. Tai yra aukštas į trejus gyvenimus rumas pailgai keturkampis su keturiais bokšteliais ant kerčių; daugiau nė kokių pagrožinimų. Išmuringo ją Kristupas Radzivilas 1629 metuose. Viduje bažnyčios katedra, sakykla, suolai

*) Herbas miesto Vilniaus.

puikiai išrėdyta ir išpjaustyta senovišku budu¹⁵, vis tai iš aužolo padirbta. Ant katedros guli vienintelė bene ant svieto biblija nuo m. 1500, spausdinta gotiškėmis litaromis, pirma kartą atspausa lenkiškai per rupestį kunigaikščio Mikalojaus Radzivilio Lietuviškame Breščiūje. Apdaryta aužuolinėmis lentomis, aptraukta raudona šilkinė materija primena anuosius laikus, kada tai žmonelės skaitydavo knygas „nuo lentos ik lentai“. Yra da kelios senovės liekanos, o tarp jų rankšluostis iš gryo lino su išaustu parašu „roku 1547“, padarytas dievobaimingų moteriškių; toliaus „Klingelbeutel“, t. y. skambantys krepšiuikas ant lazdos aukoms rinkti nuo 1737 metų. Bažnyčios sklepuose tarp kitų guli Radzivilų grabai: Kristupo, brolio jojo vieno iš vyresniųjų kalvinų kunigų; Janušo, garsaus savo perėjimu ant Švedų pusės per karę Lenkų su Švedais ir įvedimu pragaištingo Lenkijai pirmutinio „Liberum veto“, ir grabai jo trijų dukterų. Nuo kunų Kristupo ir jojo brolio liko tik dulkės, Janušas-gi užsilaike gana gerai. Jojo grabe yra šoble, su kuria, pagal padavimą, lekojus jo sutruškino galvą. Ypatingas tai turėjo but žmogus tasai lekojus, Lenkai-gi turi but jam dėkingi. Pasakoja da, juogei 1812 m. prancuzai pereinami per Kedainius apmainė sidabrinį grabą Janušo ant cininio. Akyva teiposgi, kad niekas iš gyvų Radzivilų nesiinteresuoja savo pratėviais. Ant tos vietos, kur kadaisiai stovėjo rumai anų galingų viešpačių, dabar stovi mediniai nameliai, o juose gyvena ne mažesnis viešpatis ir platintojas tamsybės — popas.

Kalbant apie tamsybės platintojus negali apsieit be dviejų paveizdų. Sandora ukininkų su ponais čionai labai patriarchališka; tarytum ukininkų padėjimas nė kiek nepasigerino nuo baudžiavos laikų. Tamsumas ir nuolankumas musų ukininko yr po teisybei stebėtini, o servilizmas ir lojališkumas jų prieš ponus pereina visus rubežius mandagumo. Ukininkas pamatęs miestiskai apsirėdžiusį žmogų kepurę mauja, sveikindamas-gi bučiuoja ranką. Galima but nutart ukininką tai dėl pelno ir kytrumo darant, jeigu jis tik tada teip žemintųsi, kaip savo naudą mato. Ale jis tokiu pat budu elgiasi ir tuomet, kad atneša pas poną pasidėt savo pinigų, kuriuos šis ant savo naudos apverčia. Yra tai paprastas vergiškumas, numarinantis žmogaus vertybę, stoka jausmo individuališko, stoka asabiškos garbės ir koks tai paniekinimas paties savęs, kurie tai dalykai pasidarė pas mus ar tai per ilgą ir vispusinį jungą ponų, kunigų ir maskolių, arba gali but, kad tos ydos jau priguli prie mus pačių budo; ansai indiferentiškumas apie visuotinius dalykus, stoka pla-

tesnių pažiūrų išeina iš mus aplinkybių ir yra palikimas seniai kapuose supuvusių pratėvių. Tai yra klausymas, ant kurio reikės pastovėt busiančiam tyrinėtojuji musų budo. Taktas vienok pasilieka, ir gėda su piktumu ima žmogų, žiurint į tokias patyčias iš žmogaus.

O štai vėl faktas iš dalies prasilavimo pažiūrų musų ponų. Vienas iš vietinių liberališkų dvarponių plačiai ir ilgai sanprotauja apie geradėjstus sumažinimo adynų darbo nenumušant užmokescio už darbą ir kaipo paveizda išpildyms tos tiesos ant praktikos nurodo surėdymą darbo savo turtuose. Užtyli tik tasai geradėjas apie viena faktą — kad sumažindamas skaičių darbo adynų (dabar dirba pas jį tik prie šviesos dienos), teisybe, nenumušė jis užmokescio piningais, bet užtatai perstojo maitinę darbininkus; o iš to išeina, kad darbininkas nuo kelių verstų tankiai atėjęs ant darbo dirba pusalkis ir tik vėlai vakare sugrįžęs namon gauna šilto viralo.

Kitas vėl ponpalaikis gyrėsi, kaip jis „klapus“ prigavo. Darbams užsibaigus jis apgarsino išpardavimą savo dusulingų, šlubų, iš kojų išvarytų arklių, užtikrindamas, juogi tai vis geri prie darbo gyvuliai; davė juos „klopams“ apžiūrėt tik arklidėse, nepavelindams išvesti laukan ir vadžioti. Ukininkai neva žiurėjo tų arklių, bet labiaus pasitikėjo ant pono žodžių, išpirko arklus ir klaidą savo pamatė tik parsivedę namon, ale buvo jau per vėlu. Ponas-gi triumfuoja ir juokiasi iš lengvatikių „klapų“, žada kasmet daryt tokį išpardavimą savo arklių.

T.

Peterburgas. 13 d. Lapkričio buvo įsteigtas koncertas ant naudos studentų lietuvių. Koncertas pritraukė daug žmonių, kaip musiškių, teip ir svetimšalių, nės vakaro programos buvo yvairus ir interesingas. Koncertas tapo pradėtas kuopos dainininkų, surinktos p. Sosnovskio. Aiškus ir suprantamas buvo nudžiugimas susirinkusiųjų, kada tie išvydo ant estrados burį mergaičių, studentų ir jaunuomenės, kurie meiliai ir jausmingai padainavo: „Lietuva, tėvyne musų . . .“ Kudirkos, „Kur bėga Šešupė, kur Nemunas teka“, „Už jurių už marių“ ir kitas.

Iš svetimųjų artistų pasisekimą turėjo smuikininkas Volf Izrael ir artistė Przebileckaičia. Pirmutiniam už dalyvavimą reikėjo užmokėti 25 rubl.

Iš ekonomiškos pusės koncertas pasisekė teip-gi puikiai: bilietų išparduota buvo ir pakuota 1000 rub. su kaupu; nors iszdavimų buvo teip-gi daug, bet ir iš liekanų nevienam studentui pakaks ne tik ant užsimokėjimo už klausymą lekcijų, bet ir ant kitų reikalų . . .

Prasiplatinus žiniai apie prašalinimą ministro Goremikin'o, lietuviai petrapiliečiai su-

bruzdo ir laukia, ar neįvyks kokia nors atmaina ant gero; Nesenei tapo paduota keletas prašymų reikaluose daleidimo lietuviškos spaudos ir keletas lietuviškų brošiūrų. Girdėt, juog dabartinis ministras vidaus dalykų Sipiagin'as, kuris kitąsyk išsitaręs apie lietuvišką judėjimą, buk tai esą darbas keletu agitatorių, dabar atsileidęs ir esąs lietuviams prielankesnis. Viršininkas spaudos dalykų Solovjovas ant galo pagalios persitikrino, juog reikia lietuviams spaudą gražinti. Dabar klausymas apie lietuvišką spaudą sucentralizuotas komitete ministrų ir tas klausymas, ar seip, ar teip turi buk išrištas šią žiemą.

O jeigu belaukiant išrišimo lietuviško klausymo praeis keli mėnesiai, tai, kaip man žinoma, tuli rusiški laikraščiai žada vėl' atsi-
liepti viešai apie lietuvišką spaudą. P.

Atsakymai.

Pr. Ž. „Dvi ypatos“ ir „Dekadentizmas“ gavome. Dėlei stokes vietos Nr. 6 palikome ant vėlesnio laiko. Šiaulėniškiui. „Dainius“ gavome. Žemaitė. Komediją „Darbai be vakaruškų“ gavome. A-s. 7 raštelius iš kelionės gavome. Žmogui. 20 rubl X. X. ant laikraščių gavome. „Vienybėi L.“ 154 rubl. gauta ant kankintinių ir perduota į tikras rankas. Apie paskirstymą tų pinigų bus atskaita.

Turiny:

A. a. Daktaras Vincas Kudirka †. — Atminčiai Dr. Vinco Kudirkos. — „Varpas“ ir Dr. V. Kudirka. — Iš savo pastogės. — Velinės — Parodos reikalai. — Korespondencijos. — Atsakymai. — Apgarsinimai.

Turiny „Varpo“ 1899 m.

Lietuvių gyvenimas ir reikalai.

Vardan teisybės. <i>Homo Novus</i>	1
Tėvynės varpai	13
Iš savo pastogės. <i>J. B.</i>	49
Keli patėmyjimai iš statistikos. <i>S. Z.</i>	57
Paslaptinis cirkularas Suvalkų gub. <i>S. Z.</i>	73
Prie mus reikalų. <i>Mark-bis</i>	82
Iš savo pastogės. <i>Berželis.</i>	93

Mokslo dalykas.

Išskirstymas žemės Suvalkų gub.	33
Iš statistikos Suvalkų gub. <i>S.</i>	46
Dar kartą apie Getvingius. <i>Dr. Basanavycius.</i>	70
Ant kiek viskas pabrango Lietuvoje per 50 metų. <i>Teksys.</i>	86
350metinis Jubilėusas	82

Yvairus raštai.

Paslaptinis maskolių valdžios dokumentas	7
Dokumentas apie lotyniškas litaras lietuviškoje literaturoje	14
Konkursas	20
Atsišaukimas <i>Parodos Komiteto.</i>	19, 32
Perodos reikalai	81
Redakcijos atsišaukimas	37

Beletristika.

Paveikslai. <i>Žemaitė.</i>	9
---------------------------------------	---

Apgarsinimai.

„Lietuva“

nedėlinis laikraštis.

Išeina Chicagoje kas subata. „Lietuva“ kaštuoja ant metų 3 dol. Kas abu doliarus užsimoka iš viršaus, gauna knygele, už 50 c., dovanų. Kas užsimoka 1 dol., gauna knygele už 25 c. Knygele gali sau išsirinkti iš mūsų katalogo kas kokią nori, kad tik nebrangesnę per 50 c. o prisiusime dykai.

Adresas:

A. Olszewskis,
924 33rd Sub-Sta. Nr. 60. CHICAGO ILL.

KANKLĖS.

Lietuviškos dainos keturiems balsams

(vyriškiems) sutaisytos.

Parupino *Dr. V. Kudirka.*

Dalis II.

Tilžėje 1899. Išleido P. Mikolainis.

Pinigus ir laiskus į Varpo (ir Ukininko) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adresas padėti:

Hrn. J. Lapinas, Tilsit (Ostpr.)

Poezija.

Velinės. „ <i>Varpas.</i> “	4
„ <i>Varpas</i> “ ir Dr. V. Kudirka. <i>Pilvytė.</i>	93

Biografija ir atminimai.

† Dr. Vincas Kudirka.	89
Atminčiai Dr. V. Kudirkos. <i>Red.</i>	92
Dr. V. Kudirkos atminimui. <i>Berželis.</i>	92

Iš svetimų laikraščių.

Atsiliepinimas (Przeplgd. <i>Wszechp</i> Nr. 18 ir 22).	10
---	----

Iš lietuviškų laikraščių.

Lietuvių protestas prieš kun. Kraučoną	70
Iš lietuviškų laikraščių. <i>A.</i>	72, 84

Korespondencijos.

Iš D. Lietuvos:	
Vilnius	101
Kedainiai	102
Iš Prūsų Lietuvos:	
Tilžė. <i>L.</i>	17
Iš svetur:	
Peterburgas	19, 87, 103
Paryžius	86
Odesa	88
Vladivostokas	88

Apgarsinimai, atskaitos, atsakymai etc.

Prie galo Nr.

Atsakaš redaktorius Jurgis Lapinas, Tilžėje. — Spaudinta pas Otto v. Mauderode, Tilžėje.